

Беник Н.Г.

Киевская государственная академия водного транспорта
имени гетмана Петра Конашевича-Сагайдачного

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СУДОСТРОЕНИЯ И СУДОРЕМОНТА

Аннотация

Сегодня главным фактором внешней среды для украинского судостроения и судоремонта является состояние мирового рынка. Поэтому в статье представлен обзор мирового рынка судостроения и судоремонта. Новые заказы на постройку судов по странам, динамика постройки судов по странам и портфель заказов на постройку судов. В результате выявлены основные тенденции на рынке, представлены характеристики рынка судостроения и судоремонта разных стран, проведён сравнительный анализ между странами. Исследовано состояния украинского рынка судостроения и судоремонта.

Ключевые слова: судостроение, судоремонт, производство, динамика, структура.

Benyk N.H.

Kyiv State Maritime Academy named after Hetman Petro Konashevich-Sahaydachniy

MODERN TRENDS IN SHIPBUILDING AND SHIP REPAIR

Summary

Today, the main environmental factor for the Ukrainian shipbuilding and ship repair is the state of the world market. Therefore, this article provides an over-view of the world market of shipbuilding and ship repair. New orders for the construction of vessels of the countries, the dynamics of the construction of vessels of the countries and the portfolio to build ships. As a result, identified the main trends in the market, shows the characteristics of shipbuilding and repair market in different countries, provides a comparative analysis between countries. Explore the state of the Ukrainian market of shipbuilding and ship repair.

Keywords: shipbuilding, ship repair, production, dynamics, structure.

УДК: 338.001.36

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Бець М.Т.

Національний університет «Львівська політехніка»

У роботі представлено рішення актуального наукового завдання, яке полягає у підвищенні ефективності торговельного менеджменту на засадах сталого розвитку за рахунок використання методичних засад еколого-економічного аналізу господарської діяльності підприємств торгівлі. Розкрито поняття еколого-економічного аналізу господарської діяльності підприємств торгівлі. Досліджено та удосконалено модель екологізації системи торговельного менеджменту. Встановлено предмет еколого-економічного аналізу діяльності торговельних підприємств, який визначаються специфікою елементів витрат обігу відповідних форм торгівлі (оптова, роздрібна та біржова). Охарактеризовано особливості складових еколого-економічного аналізу торговельних підприємств: екологічна експертиза; екологічна діагностика; ситуаційний аналіз; екологічний маркетинговий аналіз; екологічний аудит.

Ключові слова: еколого-економічний аналіз, підприємство торгівлі, торговельний менеджмент, екологічна експертиза, екологічна діагностика; ситуаційний аналіз; екологічний маркетинговий аналіз; екологічний аудит.

Постановка проблеми. Важливість екологізації діяльності підприємств торгівлі зумовлена особливим місцем галузі у структурі народного господарства. Посередництво між виробником та споживачем дозволяє торговельним підприємствам впливати на них у ланцюгу життєвого циклу товару та послуг в процесах обміну, розподілу та споживання.

Сфера торгівлі, як невід'ємна складова циклу руху товарів від виробника до споживача у процесі концентрації та перерозподілу логістичних потоків, безпосередньо та опосередковано впливає на навколишнє середовище, відтоді зростання товарообороту, як індикатор ділової активності, неминуче призводить до збільшення впливу торгівлі на стан навколишнього середовища.

Торгівля, завдяки високому рівню рентабельності, залишається в умовах кризи привабливою галуззю, що вимагає посиленого державного регулювання їх господарської діяльності, яке здійснюється заходами організаційно-економічного та нормативно-правового характеру, та ринковими інструментами, зокрема таким як еколого-економічний аналіз. Оскільки процеси розвитку торгівлі значною мірою відображають здатність суспільства вирішувати соціально-економічні проблеми у системі прямих зв'язків «підприємство-довкілля» та зворотних зв'язків «довкілля – підприємство» і характеризують практичну реалізацію еколого-економічної політики держави, природоохоронну діяльність підприємств торгівлі необхідно аналізувати як аспект їх господарської діяльності і предмет дослідження еколого-економічного аналізу.

Оскільки в країні практично відсутнє довгострокове прогнозування показників, які характеризують економічну ефективність торговельних підприємств та неформована система відстеження екологічних показників торговельної діяльності на державному рівні, це негативно позначається на впровадженні екологічних стандартів в галузі, і саме використання методики комплексного еколого-економічного аналізу у практиці торговельної діяльності сприятиме вирішенню такої проблеми.

Екологічні показники для товарів дозволяють з метою здійснення екологічного маркування товарів та послуг, їх сертифікації та стандартизації систем управління, залучити до цього процесу усіх учасників формування товарообороту. Відтоді, проблема формування конкурентних переваг підприємств торгівлі зокрема на ринку екологічно чистих товарів може бути вирішена за допомогою одного з інструментів оцінювання екологічно стійкого розвитку торгівлі в ринкових умовах, а саме еколого-економічного аналізу (ЕЕА) діяльності.

Практика реалізації еколого-економічної політики, орієнтованої на екологізацію суспільного виробництва та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення і природних систем згідно вимог екологічних стандартів до торговельної діяльності вимагає адаптувати аналітичні підходи проведення еколого-економічного аналізу до специфіки торговельної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, в дослідженнях Баламут Г. С. [14], Бай С.І. [4], Павленко О.О. [8], Чортюк Ю.В. [16], Решетнікової І.Л. [11], вирішувалися проблеми вдосконалення методично-організаційних засад екологічного управління товарооборотом, зокрема досліджено економічну сутність та структуру впливу господарсько-торговельної діяльності на стан навколишнього середовища, які полягають в комплексному поєднанні елементів діяльності через еколого-економічну оцінку їх впливу на атмосферу, водні джерела та розміщення відходів.

У працях таких науковців як Максимів Л.І. [6], Міщенко Л.В. [7], Погай І. Ю. [9], Римара М.В. [15], Єгорова І.Г., Измайлової Я.О. [3] виявлено та оцінено аспекти та окреслено коло проблем щодо теорії, методології та організації економічного аналізу в контексті становлення і розвитку екологічного менеджменту й екологічного аудиту за галузевою ознакою об'єктів дослідження. В праці Гринів Б.В. [3] обґрунтовано методично-організаційні засади комплексного аналізу товарообороту в системі сучасного торгового менеджменту на прикладі споживчого товариства.

В розробках Мішеніна Є.В., Мішеніна Н.В., Сотника І.М. доведено необхідність оцінювати природоохоронну діяльність підприємства у сфері предмету економічного аналізу господарської діяльності та розроблено теоретично-організаційні засади еколого-економічного аналізу виробничої діяльності [5].

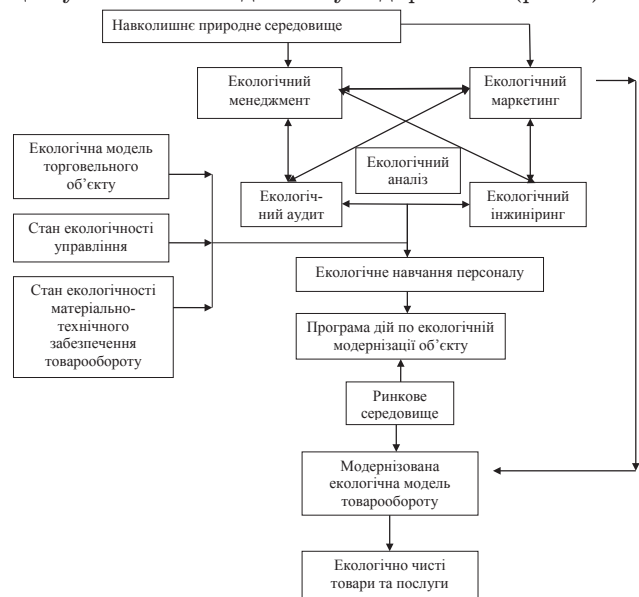
Виділення не вирішених раніше загальної проблеми. Проте особливості еколого-економічного аналізу діяльності підприємств торгівлі досліджені фрагментарно, і оскільки еколого-економічний аналіз виконує функцію менеджменту і дозволяє виявити та оцінити вагу результатів природоохоронної діяльності у формуванні комерційного прибутку підприємств торгівлі та забезпечити екологічну безпеку торгівлі необхідно передусім сформулювати та охарактеризувати зміст, предмет та елементи еколого-економічного аналізу торговельної діяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є встановлення змісту основних характеристик еколого-еко-

мічного аналізу господарської діяльності підприємств торгівлі для підвищення ефективності торговельного менеджменту на засадах сталого розвитку.

Вклад основного матеріалу. Доведено, що сучасна економічна система перебуває на етапі переходу від схеми «товар-гроші-товар» до схеми «екосистема – природні ресурси – товар – гроші – відтворення ресурсів і екосистем» [7]. Реалізація цієї схеми можлива лише в результаті розвитку процесу екологізації як сфери виробництва, так і торгівлі.

Екологізація виробництва і споживання в ринковому середовищі спирається, насамперед, на взаємозалежну систему екологічного менеджменту, маркетингу, аудиту й інжинірингу, при цьому еколого-економічний аналіз виконує відповідну функцію у системі менеджменту підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Модель екологізації системи управління торговельного підприємства (ТП)

Джерело: Розроблено автором за даними [7]

Популяризація «зелених» технологій, що забезпечують випуск екологічно чистої продукції, товарів та послуг, і основа конкурентних переваг суб'єктів господарювання, змушує учасників ринкових відносин застосовувати інструменти екологічного менеджменту, зокрема такі як екологічний аудит (зокрема аудит мінімізації відходів), в основі якого лежить інформація отримана в результаті проведення еколого – економічного аналізу.

Оскільки екологічний аудит трактують як елемент екологічного менеджменту та вид еколого-економічного аналізу, який здійснюється шляхом аналітичної оцінки торговельно-технологічного процесу за певною схемою з метою пошуку заходів його екологізації («позеленіння» товарообороту, раціональне природо-користування), його можна вважати ключовим елементом системи екологічного управління в торгівлі.

Оскільки розрізняють дві основні форми діяльності в торгівлі, а саме оптова торгівля, тобто збут товарів великими партіями одними підприємцями іншим, та роздрібна торгівля, коли товари продаються безпосередньо споживачу, зміст та елементи еколого-економічного аналізу (ЕЕА) діяльності торговельних підприємств визначаються специфікою елементів витрат обігу відповідних форм торгівлі (оптова, роздрібна та біржова), а відтоді стає можливим виявити предмет ЕЕА ТП (рис. 2).

Пропонується таке визначення предмету еколого-економічного аналізу господарської діяльності

підприємств торгівлі – це господарські торговельно-технологічні процеси та явища, які здійснюються на торговельних підприємствах і певним чином впливають на стан довкілля і представлені системою взаємопов'язаних еколого-економічних показників торговельної діяльності.

Загалом, при оптовій торгівлі реалізовані товари, переміщуються від одного підприємця до іншого, не утворюючи каналів обігу, в результаті роздрібно торгівлі товари виходять із сфери обігу й надходять до сфери споживання, тобто доцільність впровадження екологічного торговельного менеджменту окремими підприємствами визначається витратами обігу на товар, розглядається як довгострокове вкладення капіталу, і в умовах глибокої фінансово-економічної кризи в Україні пов'язане лише із збитками.

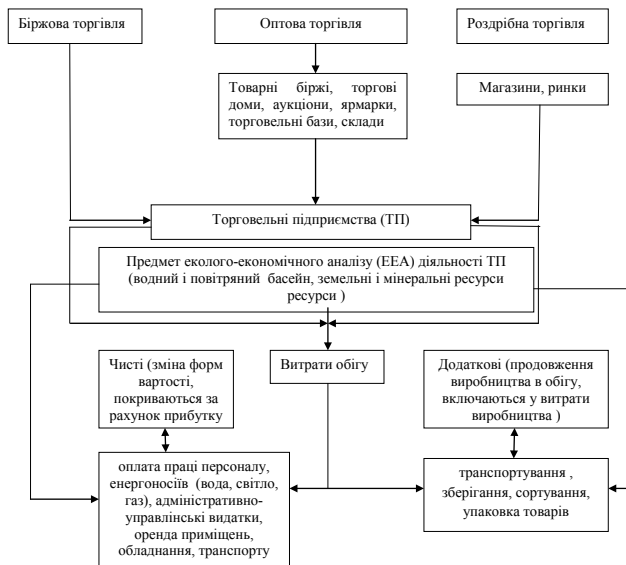

Рис. 2. Предмет ЕЕА діяльності підприємств торгівлі за її формами та видами витрат обігу ТП

Джерело: Розроблено автором

Відтоді доцільно застосувати методіку еколого-економічного аналізу у системі екологічного торговельного менеджменту для промислово-торговельних фірм, які поєднують сферу виробництва та обігу товарів, знижуючи ризик діяльності на ринку усіх учасників ланцюжків торговельного процесу.

Отже, проведення ЕЕА передбачає наявність елементів екологічного управління торговельною діяльністю. Як система управління екологічний торговельний менеджмент включає суб'єкт і об'єкт управління, які взаємодіють через механізм управління, а так як це відкрита система на вході в системі знаходиться інформація про зовнішнє середовище, насамперед про його зміни; інформація про ресурси та можливості торговельного підприємства відповісти на ці зміни, а також інформація безпосередньо про об'єкт управління як зворотний зв'язок. Дана інформація надходить суб'єктам управління (персонал торговельної фірми).

З'ясовано, що еколого-економічний аналіз носить багатоаспектний, комплексний характер і передбачає такі складові [5]: екологічна експертиза; екологічна діагностика; ситуаційний аналіз; екологічний маркетинговий аналіз; екологічний аудит.

Специфіка екологічного (еколого-економічного) ситуаційного аналізу торговельного підприємства полягає у аналітичному дослідженні його природоохоронної діяльності на підставі конкретних (виявлених)

ситуацій, спрямований на виявлення можливості регулювання, корегування слабких її ознак, які обумовлюють наявність еколого-економічних проблем, які виявлені на етапі еколого-економічної діагностики.

Тому ситуаційний аналіз включає розгляд конкретної інформації про те, де виникли порушення в природоохоронній сфері торговельної діяльності, і на якому рівні вони перебувають стосовно норм законодавства (викиди, скиди, розміщення відходів).

Отже, екологічний ситуаційний аналіз полягає в оцінці достатності інформації для формулювання висновків вирішення виявлених проблем та визначення конкретних заходів щодо критичності екологічної ситуації. Такий екологічний аналіз, як процес поглиблення напрямів еколого-економічної діагностики, орієнтований на виявлення та ліквідацію причин виникнення екологічних порушень в торговельній діяльності, проблемних ситуацій у сфері використання природних ресурсів в товарообороті [5].

Окрім ситуаційного (можна його трактувати як експрес-аналіз) комплексний екологічний аналіз умовно поділяють на певні види в залежності від взаємозв'язку з економічними показниками торговельного підприємства, що дозволяє виокремити його еколого-економічні складові:

- аналіз шансів ризиків (аналіз життєвого циклу товарів);
- еко-аудит; аналіз еко-балансів (товарообороту, товарів, підприємства торгівлі, місця розташування);
- ABC/XYZ – аналіз;
- оцінка наслідків використання матеріально-технічної бази;
- формалізовані методи оцінки [15, С.476].

Аналіз шансів ризиків базується на твердженні, що об'єкт торгівлі є відкритою, пов'язаною з довкіллям та іншими суб'єктами господарювання системою, перебуває з ними у відносинах товарообміну.

Відтоді існує потреба в отриманні своєчасної поточної інформації щодо стану довкілля та змін у ньому для порівняння шансів та ризиків довкілля з адекватною реакцією при наявному внутрішньому потенціалі ТП.

Сегментами такого аналізу є аналіз ресурсів (матеріально-технічна база, товарні запаси, персонал, витрати обігу) і аналіз конкурентоспроможності.

Певні зміни, які стосуються сильних сторін розглядатимуться як шанси, у протилежному випадку необхідно передбачити певний вид небезпеки, тобто ризик.

Вказані види аналізу уможливають визначення екологічної стратегічної позиції торговельного підприємства та спрямування маркетингової стратегії на вирішення ключових проблем, а також визначення і оцінку «критичних факторів у екобалансі».

Наприклад, аналіз етапів життєвого циклу ТП залежно від впливу на навколишнє природне середовище (НПС) наведено у табл. 1.

Модель розширеного життєвого циклу товару є основою еколого-орієнтованого аналізу ланцюга створення вартості. Шляхом послідовного розгляду окремих торговельно-технологічних процесів створення вартості ідентифікують екологічні проблеми (вузькі місця) за елементами витрат обігу і оцінюють можливі природоохоронні заходи (сильні сторони).

Оцінка інформації, за окремими витратами обігу може бути подана за допомогою профілю сильних сторін та вузьких місць (табл.2).

Для проведення еколого-економічного аналізу у формі екологічного аудиту застосовують програму, яка містить перелік розділів, які відображають досліджуване підприємство торгівлі, і містить такі розділи: загальні інформація про підприємство та

Таблиця 1

Загальна характеристика оцінки наслідків негативного впливу на навколишнє середовище ТП

№ з\п	Етап життєвого циклу торговельного підприємства	Пооб'єктний вид забруднення від негативного впливу торгівлі	Зміст впливу	Характеристика впливу	Оцінка впливу
1	При проектуванні та будівництві торговельного об'єкту*	Виведення земель у межах території під будівництво торговельного об'єкта та складів	порушення естетичних та біологічних цінностей земельної ділянки	збиток, завданий зеленим насадженням	3
			забруднення земель	складування будівельних матеріалів, засмічення ними верхнього шару ґрунту	2
			порушення природної рівноваги	риття котлованів, зміна рельєфу, зсуви ґрунту	1
		Забруднення від будівництва	довготривалий вплив на населення під час будівельних робіт	пил та відходи будівництва	2
				підвищення шуму	2
				підвищення рівня вібрації	2
Забруднення від автотранспорту	від транспортних засобів, що працюють на будівельному майданчику	поширення електромагнітного впливу	2		
		СО, Рb та ін.	1		
2	Протягом господарської діяльності торговельного об'єкту*	Забруднення на рівні складів підприємства	шумове забруднення	конвеєри, автотранспорт, крани та ін. Пристрої	1
			електоромагнітні поля	електоротехніка, засоби зв'язку	1
			потенційна небезпека аварій, скидів, проливів токсичних речовин	розлиття кислоти, бензину та ін.	1
		Забруднення торговельної площі	промислові товари	правильність зберігання	1
				якість упаковки	1
			продуктові товари	виникнення епідеміологічної небезпеки	2
3	Потенційний негативний вплив торгівлі у майбутньому*	Ризик виникнення надзвичайних ситуацій	аварії	забруднення повітря, водойм, земель	2
			катастрофи	знищення рослин, тварин;	2
			руйнування ємкостей	зростання захворюваності	2
			пожежі		2

* Протягом усього терміну функціонування торговельного підприємства зростає рівень викидів забруднюючих речовин із-за зосередження транспортних засобів біля об'єктів торгівлі

Джерело: [14]

Таблиця 2

Екологоорієнтований профіль сильних сторін та вузьких місць торговельного підприємства

№ з\п	Релевантний потенціал успіху (міра відповідності отриманого результату бажаному)	Оцінка		
		добре	задовільно	незадовільно
1	Торговельно-технологічні ноу-хау		○	●
2	Потенціал фінансування заходів з ОНС		●	○
3	Здатність товарів до рециклінгу	●		○
4	Зацікавленість та здатність персоналу вирішувати екологічні проблеми	○	●	
5	Можливість екологічно сприятливого транспортування, зберігання, сортування, упакування товарів		○	●
6	Можливість заміни небезпечних матеріалів та комплектуючих	○	●	
7	Екологічність логістичних процесів		●	○
8	Екологічна орієнтованість маркетингу	●	○	
9	Мотивація персоналу до створення безпечних умов праці		●	○

● – досліджувана сфера діяльності торговельного підприємства;

○ – власна оцінка найсильніших сторін конкурентів торговельного підприємства.

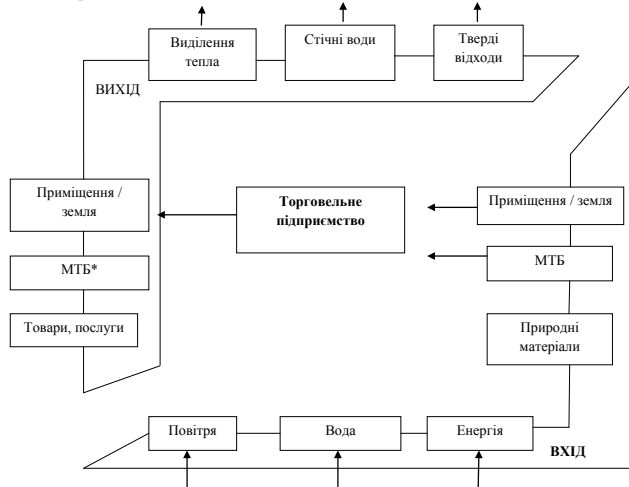
Джерело: [15, с. 479]

систему екологічного менеджменту; енергоносії; система транспортування товарів; водопостачання та стоки; відходи; шум; торговельно-технологічні процеси; товари; інформація про кадровий склад персоналу та його освіту; нещасні випадки, тимчасова втрата працездатності; збутова та комунікаційна політика.

Метою складання еко-балансів є виявлення вузьких місць торговельного підприємства, покращення екологічних характеристик товарів, пошук та прийняття рішень у сфері постачання, збуту, транспортування, зберігання, сортування та упакування товарів, сприяння виробництву та споживанню екологічно чистої продукції та товарів,

процесів, порівнянню альтернативних варіантів і обґрунтуванню рекомендацій для подальшої діяльності з урахуванням вимог екологічного законодавства (рис. 3).

* – матеріально-технічна база

Рис. 3. Модель матеріальних та енергетичних потоків в торговельному підприємстві

Джерело: Розроблено автором за даними [6]

Еко-баланси служать інструментом встановлення фактичного стану СТП на підставі кількісного обліку потоків входу, виходу сировини, матеріалів, енергії, товарів та емісій.

На вході моделі фіксуються кількісні дані про ресурси. Які використовуються у торговельно-технологічному процесі, а на виході фіксуються реалізовані товари, у формі емісій у довкілля, відходів чи стічних вод, скинутих в каналізацію. Для еколого-економічного аналізу торговельної діяльності доцільно скористатися системою еко-балансів ВІЕЕД, яка включає баланс входу – виходу торговельно-технологічного процесу, баланс товару, баланс місця розташування [6]. У сукупності ці еко-баланси використовуються для інвентаризації впливів на довкілля, зумовлених товарооборотом товарів протягом життєвого циклу, ідентифікації екологічно-вузьких місць споживання товарів та послуг, і для стратегічного планування.

Нааявність непрямих впливів торговельної діяльності на навколишнє середовище змусили поділити матеріали та їх групи відповідно до різних АВС- класифікацій за критеріями екологічної прийнятності матеріалів, що і схарактеризує окремий елемент еколого-економічного аналізу АВС – XYZ – аналіз [6] (табл. 3).

Мета еколого-економічного аналізу матеріалів полягає у комплексній оцінці предмету дослідження в якісному аспекті за рахунок поділу екологічних впливів різних екологічно релевантних чинників «відносно» – на термінові, менш проблемні та підпорядковані види навантаження.

Результат аналізу полягає у тому, щоби частку прихованих побічних продуктів зменшити настільки, аби можна було мінімізувати подальше навантаження на довкілля.

За допомогою обліку товарних запасів можна виявити вузькі місця у товарообороті і структуровано подати пропозиції щодо оптимізації. Аналогічно проводиться аналіз циклу споживання матеріалів відповідно товарів та послуг.

Оцінка наслідків використання матеріально-технічної бази торговельних підприємств пов'язана з визначенням певної кількості тих чи інших ресурсів

(електроенергія, паливо, вода, газ), оскільки і в робочому режимі використання вона чинить істотний негативний вплив на довкілля (у вигляді відпрацьованого тепла, енергії, шуму, вібрації, стоків, викидів).

Таблиця 3
Типова таблиця АВС – XYZ – класифікації екологічної прийнятності матеріалів для певних товарів

	АВС	А	В	С
Критерії				
Еколого-правові/політичні критерії				
1				
2				
Окремі економічні критерії				
3				
4				
Екологічні критерії				
5				
6				
Критерії	XYZ	X	Y	Z
7				

Джерело: [15, с. 490]

Цей елемент еколого-економічного аналізу діяльності торговельних підприємств визначає коло питань, пов'язаних з наслідками застосування обладнання у широкому суспільному радіусі: охорона праці та життєдіяльності в сфері торгівлі, генетичні дослідження товарів (довкілля, сировина, етичні проблеми).

Формалізовані методи оцінки засновані на спеціальних показниках наслідків використання необоротних активів торговельних підприємств, а саме технологічні та економічні показники.

Зокрема такими показниками для виробничо-торговельного споживчого товариства слід вважати рівень шкідливих впливів на навколишнє середовище, природоохоронного ефекту та безпеки, санітарно-гігієнічні норми на підприємстві, які відносяться до певних груп показників менеджменту, навантаження на довкілля та якості довкілля.

Показники торговельного менеджменту характеризують чи дотримується ТП правових приписів, і якщо суб'єкт перебуває на початковій стадії проектування екологічного менеджменту, показники відображають процес інтеграції діяльності підприємства і системи екологічного управління.

Санітарно-гігієнічні вимоги до робочих місць в офісах ТП регулюються такими актами: Законом України «Про охорону праці» від 14.10.1992 року зі змінами та доповненнями; Правилами охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин затверджених наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 26 березня 2010 року № 65 та іншими нормативно-правовими актами; Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу № 4137-86, затверджена МОЗ та іншими нормативно-правовими актами.

Аналіз показників навантаження на довкілля характеризують підприємство торгівлі, як відкриту економічну систему, що функціонує під впливом зовнішнього середовища, яке постійно змінюється. Для цього доцільно використати таблицю 4.

Таблиця 4
Характеристика чинників
зовнішнього середовища ТП

№ з/п	Чинники	Характеристика чинників
1.	Стан нормативно-забезпечення функціонування СТП (економічні чинники)	система оподаткування; рівень розвитку; кон'юнктура споживчого ринку; характер економіки та економічних процесів
2.	Ресурсне забезпечення	забезпечення товарообороту товарами і забезпечення продуктами переважно місцевого виробництва
3.	Природно-екологічна рівновага	стан екологічного середовища місцевості розташування та його природно-кліматичні умови, в т.ч. в сільській місцевості
4.	Демографічні тенденції	чисельність і структура населення місцевості розташування, в т.ч. в сільській місцевості, а також стан ринку праці

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 року ТП повинні діяти згідно вимог до умов праці на робочому місці, стану засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

Відомо, що одним з поширених видів забруднення є викиди в атмосферне повітря, тому при проектуванні систем вентиляції і кондиціонування повітря ТП необхідно передбачити використання рециркуляції і установки фільтрів на витяжних системах, а відходи, які залишаються у процесі роботи повинні збиратися до спеціальних контейнерів та відвозитися до місця утилізації.

Діяльність ТП повинна супроводжуватися дозволом на розміщення відходів, забезпечити належне зберігання відходів до моменту їх здачі та

утилізації, передбачити своєчасне видалення відходів з власної території, об'єкт торгівлі зобов'язаний використовувати торговельну площу та територію у належному санітарному стані, про що засвідчують дані екологічного обліку (податок з власника транспортного засобу, екологічні витрати у складі інших операційних витрат).

Система обліку та аналізу екологічних витрат ТП повинна передбачити систематизацію даних про види діяльності природоохоронного характеру згідно потреб еколого-економічного управління та відображати обсяги пов'язаних з ними витрат обігу.

Висновки і пропозиції. Отже, формуванню системи екологічного менеджменту торговельного підприємства передують ранжування його господарських проблем, що необхідно для визначення можливих стратегічних заходів та змісту альтернативних стратегій на основі результатів еколого-економічного аналізу діяльності.

Отже, підсумовуючи вищевказане, зміст економіко-екологічного аналізу торговельної діяльності полягає у дослідженні взаємодії екологічних та економічних процесів в товарообороті для раціоналішого і дбайливішого використання ресурсів довкілля. Це процес, осмислення, інтерпретації інформації про господарсько-фінансову діяльність торговельних підприємств з метою об'єктивної еколого-економічної оцінки результатів їх діяльності і виявлення можливостей екологічної оптимізації способів заміни товарів та послуг на екологічно чисті.

Подальші дослідження характеристик еколого-економічного аналізу діяльності торговельних підприємств полягають у розробці інформаційної бази ЕЕА діяльності підприємств торгівлі для певних категорій її споживачів. Зокрема такими показниками для виробничо-торговельного споживчого товариства можна вважати рівень шкідливих впливів на навколишнє середовище, природоохоронного ефекту та безпеки, санітарно-гігієнічні норми на підприємстві, які відносяться до певних груп показників менеджменту, навантаження на довкілля та якості довкілля.

Список літератури:

1. Бець М.Т. Аналітичні аспекти екологічної оцінки ділової активності торговельного підприємства [Електронний ресурс] / М.Т. Бець, В. П. Залуцький // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
3. Єгорова І.Г., Ізмайлов Я.О. Комплексний еколого-економічний інвестиційної діяльності гірично-збагачувальних комбінатів криворізького регіону // Науковий вісник НЛТУУ, 2005, Вип. 15.6. – С. 275-282.
4. Екологічна відповідальність підприємств торгівлі / С.І. Бай, І.А. Римар // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2011. – Вип. 8. – С. 248-251.
5. Мішенін Є.В., Мішенін Н.В., Сотник І.М. Конспект лекцій з дисципліни «Теорія еколого-економічного аналізу» для студентів спеціальності 8.000010 «Економіка довкілля та природних ресурсів» усіх форм навчання. – Суми. – В-во СумДУ, 2004. – 151 с.
6. Максимів Л.І. Удосконалення обліку й аналізу екологічних витрат і вигід деревообробних підприємств [Текст] / Л.І. Максимів, О.О. Долженко // Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 8.
7. Міщенко Л.В. Екологічний менеджмент і аудит: Конспект лекцій. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2010.
8. Павленко О.О. Екодеструктивний вплив торговельної діяльності на навколишнє середовище // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка: Вид-во СумДУ. – 2003. – № 6(52). – С. 115-118.
9. Потап І.Ю. Еколого-економічний аналіз організації ресурсозберігаючих заходів у Миколаївській області // ЗНП НУК № 2, 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/ua/issue?issueId=27384>
10. Пригара І.О. Еколого-економічний аналіз етапів життєвого циклу товарів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: stp.dit.edu.ua/article/viewFile/14644/12797
11. Решетнікова І.Л. Методичні підходи до еколого-орієнтованого управління торговельним підприємством // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 4, Т. 1. – С. 42-47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/9600/1/5.pdf>
12. Скляр Л.В. Методологічні принципи побудови економіко-екологічного аналізу.// Економіка харчової промисловості, № 3(23). – 2014. – С. 86-90. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..
13. Рошка М.С. Управління інноваційною діяльністю торговельного підприємства // Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 4, Т. 2. – С. 123-127. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: web.znu.edu.ua/herald/issues/.../083-89.pdf

14. Управління стійким розвитком підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 08.00.04 – економіка та управління підприємствами, (за видами економічної діяльності). / Баламут Г.С.; Харк. держ. ун-т харчування і торгівлі. – Х., 2014. – 20 с.
15. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т. та ін. Під заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – С.474-515.
16. Чорток Ю.В. Логістичні стратегії та логістичні процеси на торговельних підприємствах / Ю.В. Чорток, А.В. Євдокимов, А.О. Родимченко / Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки» / ПВНЗ «Університет економіки і підприємництва». ІІІ «Інститут економіки і технологій підприємництва». – Вип. 1(1). – 2012 р. – С. 246-249.

Бець М.Т.

Национальный университет «Львовская политехника»

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТОРГОВЛИ

Аннотация

В работе представлено решение актуальной научной задачи, которая заключается в повышении эффективности торгового менеджмента на принципах устойчивого развития за счет использования методических основ эколого-экономического анализа хозяйственной деятельности предприятий торговли. Раскрыто понятие эколого-экономического анализа хозяйственной деятельности предприятий торговли. Исследована и усовершенствована модель экологизации системы торгового менеджмента. Установлен предмет экологоэкономического анализа деятельности торговых предприятий, который определяются спецификой элементов издержек обращения соответствующих форм торговли (оптовая, розничная и биржевая). Охарактеризованы особенности составляющих эколого-экономического анализа торговых предприятий: экологическая экспертиза; экологическая диагностика; ситуационный анализ; экологический маркетинговый анализ; экологический аудит.

Ключевые слова: эколого-экономический анализ, предприятие торговли, торговый менеджмент, экологическая экспертиза, экологическая диагностика, ситуационный анализ, экологический маркетинговый анализ, экологический аудит.

Bets M.T.

National University «Lviv Polytechnic»

GENERAL DESCRIPTION OF THE ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC ANALYSIS OF ECONOMIC ACTIVITY TRADING ENTERPRISES

Summary

The paper presents the solution to current scientific task is to improve the efficiency of trade management to sustainable development through the use of methodological principles of ecological-economic analysis of economic activities of trading companies. The concept of ecological and economic analysis of economic activities of trading companies. Studied and improved model of greening trade management system. Found object ecological and economic analysis of commercial enterprises, which are determined by the specifics of the elements of costs related to appropriate forms of trade (wholesale, retail and stock exchange). The features of the components of ecological and economic analysis of commercial enterprises, and search; environmental diagnostics; situation analysis; environmental marketing analysis; environmental audit.

Keywords: ecological and economic analysis, trade, trade management, search; environmental diagnostics, situation analysis, environmental marketing analysis, environmental audit.